

Oplegger: Structurele economische aanpassingen & stimulering economie.

Aanleiding

De overheid voert actief beleid om de negatieve economische gevolgen van de coronacrisis te beperken. Met de twee noodpakketten wordt ingezet op behoud van banen en inkomen bij huishoudens, en het voorzien van liquiditeit voor in de kern gezonde bedrijven. Zodanig dat de randvoorwaarden voor een soepel herstel na afloop van de gezondheids crisis op orde zijn.

Bekend is dat de Nederlandse economie in 2020 zal krimpen. De cijfers over het eerste kwartaal stemmen niet positief: de economie kromp met 1,7% ten opzichte van een kwartaal eerder, terwijl de contactbeperkende maatregelen pas een maand in werking waren getreden. Ook voor de periode na 2020 is de economische ontwikkeling erg onzeker. De overheid kan de diepte en duur van de recessie verkorten door maatregelen gericht op vraagstimulering/ het voorkomen van grootschalige vraaguitval. De notitie '**Stimulering economie**' gaat in op welk economisch beleid verstandig is voor de conjunctuur en de kortere termijn.

Wanneer de coronacrisis achter de rug is doen zich ook weer nieuwe vragen voor. Bekende kwetsbaarheden zijn als gevolg van de coronacrisis opnieuw bloot komen te liggen. Ook is aandacht nodig voor de benodigde transitie die we na de gezondheids crisis zullen doormaken. Daarnaast doen zich als gevolg van de coronacrisis – hoe wrang die ook is – nieuwe kansen voor. De notitie '**structurele economische aanpassingen**' behandelt dat thema.

Beide notities vormen een verkenning naar kansrijke beleidsrichtingen. De geschetste beleidsrichtingen zijn een eerste aanzet, bedoeld om de discussie in de Vijfhoek te faciliteren welke thema's in een volgende fase concreter dienen te worden voorbereid voor besluitvorming.

Tot slot is dit niet overzicht **niet uitputtend**. Binnen deze beleidsterreinen zijn meer maatregelen denkbaar. Er zijn de afgelopen tijd veel rapporten verschenen die inspiratie bieden (o.a. BMH en Bouwstenen). En bijvoorbeeld op het terrein van **toeslagen** wordt er parallel al gesproken over mogelijke korte termijn stappen richting een eenvoudiger toeslagenstelsel. Dit is een apart traject waar richting de zomer via ambtelijke en politieke bilateralen, een directeurenoverleg en een BWO Toeslagen wordt verkend welke concrete opties er mogelijk zijn. Hierbij wordt er ook geput uit de voorlopige inzichten uit het Vervoltraject Toeslagen waarin wordt toegewerkt naar een roadmap aan het einde van het jaar. Op het terrein van **pensioenen** dreigen kortingen als dekkingsgraden niet herstellen. De gevoeligheid van het stelsel voor economische schokken onderstreept de noodzaak van de uitwerking van het pensioenakkoord en de overgang naar een nieuw pensioencontract waarbij schokken evenwichtiger kunnen worden gedeeld tussen de verschillende generaties en eerder zicht is op indexatie. Tegelijkertijd beïnvloedt de corona crisis ook de uitgangssituatie bij een nieuw contract, hetgeen extra onzekerheid toevoegt aan de lopende onderhandelingen.

In eerste instantie was ook een twopager voor het thema **zorg** voorzien. VWS acht het op dit moment te prematuur om lessen te formuleren over de economische kwetsbaarheden in de zorg, die door de coronacrisis worden blootgesteld.

Stimulering en structurele aanpassing

Deze gecombineerde oplegger hoort bij de agendapunten stimulering economie & structurele economische aanpassingen. Stimuleringsmaatregelen en structurele maatregelen zijn verschillend van aard. De eerste notitie over stimulering identificeert opties om (op de korte termijn) de vraag te stimuleren en is daarmee gericht op de conjunctuur. Effectieve stimuleringsmaatregelen voldoen aan de zogenaamde 3T's: temporary, targeted en timely (tijdelijk, gericht en kunnen snel worden ingevoerd). Maatregelen zullen in ieder geval in voldoende mate aan deze voorwaarden moeten voldoen. Daarnaast zullen maatregelen ook worden beoordeeld op lange termijn effecten (verdienvermogen, brede welvaart) en herverdelingeffecten. De maatregelen worden momenteel uitgewerkt en zullen volgende vijfhoek worden voorgelegd.

De tweede notitie presenteert maatregelen voor de langere termijn, die moeten leiden tot een structurele versterking van de economie en/of samenleving. Sommige maatregelen hebben een positief effect op de houdbaarheid van de overheidsfinanciën, anderen een neutraal of negatief effect. Het is een (politieke) afweging welk houdbaarheidseffect wenselijk is bij een pakket aan structurele maatregelen. Een houdbaarheidsverslechtering heeft wel *opportunity costs*, want daarmee zijn er (structureel) minder middelen beschikbaar voor andere toekomstige investeringen, het verlagen van lasten en/of het versterken van buffers in de begroting.

Het is mogelijk om maatregelen voor de korte termijn (stimulering) en lange termijn te combineren; om die reden worden beide notities in samenhang gepresenteerd. Zo kan – naast structurele maatregelen – ook met een (tijdelijke) stimulering een lange termijn structuurversterking worden gerealiseerd. Ook deze keuze is een economische en budgettaire afweging. Daarbij is het natuurlijk relatief makkelijker is om stimulerende korte-termijn maatregelen te nemen, dan op de lange termijn te hervormen. Het risico is dus dat er wel gestimuleerd wordt, maar dat hervormingen vervolgens uitblijven.

In het algemeen dienen maatregelen in een laagconjunctuur niet te leiden tot grotere onzekerheid. Zo is het niet verstandig om in laagconjunctuur het saldo te verbeteren vanwege de procyclische werking. Onzekerheid voorkomen kan ook door selectief te zijn in maatregelen, ze gefaseerd in te laten gaan, waar nodig compenserende maatregelen door te voeren en een goede communicatie te borgen. Bij de zoektocht naar maatregelen om op korte en lange termijn sterker uit de crisis te komen hoort een integrale werkwijze met ruim draagvlak.

Bij het uitwerken van een pakket aan maatregelen is idealiter van elke maatregel bewezen dat deze effectief en doeltreffend is. In de praktijk is dat niet voor elke maatregel mogelijk. Voordat besluitvorming plaatsvindt is er dus idealiter een overzicht van wat er bekend is over de effectiviteit van maatregelen, zodat dit kan worden meegenomen in de afweging. Daarnaast moet er uiteraard bij het uitwerken van de maatregelen al worden nagedacht over het meten en evalueren van de effectiviteit.

Discussiepunten:

Structurele economische aanpassingen:

1. Welke structurele thema's of richtingen acht u het meest relevant om *deze kabinetsperiode* te worden opgepakt en vragen om een spoedige uitwerking?
2. Welke structurele thema's moeten ter voorbereiding op een *volgend kabinet* worden uitgewerkt?
3. Mist u nog bepaalde thema's of beleidsrichtingen?

Stimulering economie:

1. Deelt u de analyse?
2. Deelt u het afwegingskader?
3. Mist u nog bepaalde thema's of beleidsrichtingen?

Samenhang:

1. Welke principes moeten er gehanteerd worden om tot een pakketje met zowel conjunctuur- als structuurmaatregelen te komen?
2. Hoe moet er omgegaan worden met timing van verstandige maatregelen die op korte termijn kunnen leiden tot meer onzekerheid (bijv. via inkomenseffecten)?